

Vagyonosodási vizsgálatoknál eddig úgy ugráltunk, ahogy a NAV fütyült. Itt az ideje, hogy a szakértelem és a jogszabályok vegyék át az irányítást.

Egyre több jel utal arra, hogy intenzíven újraindulnak a vagyonosodási vizsgálatok. „Izzasztó vagyonosodási vizsgálatok jönnek” hallhattuk a riogatást. Eközben nagyon sok rossz tanácsot, ötletet hallhatunk erről az ellenőrzési formáról. Megpróbálok segítséget adni ahhoz, hogy ne mi, hanem a revizorok izzadjanak. Összefoglaló írás!

A vagyonosodási vizsgálatok jogszabályi háttere nagyon régen létezik. Igazi alkalmazásukra 2006 őszétől került sor, amikor kampányszerűen évi 10 ezer vagyonosodási vizsgálat lefolytatását rendelte meg a politika. Az adóhatóság nem bízta a véletlenre a vagyonosodási vizsgálatok sikerét. A médiában az APEH-szóvivő tájékoztatta a közvéleményt a vizsgálat eljárási kérdéseiről. Az ilyen ellenőrzés alá vont magánszemélyek környezetében lévő volt APEH-os dolgozók ajánlkoztak képviselőre. Volt APEH-jogász ügyvédek hirdették magukat. A „mézes-madzag” az ügyfelek megnyerésére minden esetben az volt, hogy „én az adóhatóságnál dolgoztam”. E közben a megnövekedett bírósági adóperek miatt a bíróságok is úgy erősítettek, hogy volt APEH jogászok váltak ítélező bíróvá. Ezek a volt APEH-NAV adószakértők, ügyvédek, bírók alakították a vagyonosodási vizsgálatok módszertanát, bírói gyakorlatát. Ezért alakulhatott ki egy olyan eljárási módszertan a vagyonosodási vizsgálatoknál, amelyik köszönő viszonyban sincs a hatályos törvényekkel. Emiatt azt kell megállapítanom, hogy eddig úgy ugráltunk, ahogy az adóhatóság fütyült. Okleveles adószakértői szakdolgozatomat 2008-ban nagyobb részt a vagyonosodási vizsgálatok módszertani, jogszabályi elemzésből írtam. Ekkor kellett rádöbbenem, hogy az APEH-NAV által kialakított vagyonosodási módszertannak nincsenek jogszabályi alapjai. Tanulságos egy másodfokú adóhatósági határozatban lévő indoklás, amelyik a fellebbezésben leírtakra válaszolt: **„adózó képviselője a bevétel Szja törvénybeli fogalmára hivatkozik, az adóhatóság viszont a köznapi értelemben vett bevétel fogalmát alkalmazta eljárása során”**. Itt az ideje, hogy a szakértelem és a jogszabályok vegyék át az irányítást. A vagyonosodási vizsgálatok módszertana ugyanis egy okleveles adószakértő számára szakkérdés és nem jogkérdés. Jó lenne, ha a bíróságok is szakkérdésként kezelnék a vagyonosodási vizsgálatok (becslés) módszertanát.

Kezdetben a New yorki terrortámadás szedte áldozatait.

Az APEH-NAV kezdetektől fogva azt hirdette, hogy vagyonosodási vizsgálatoknál megfordul a bizonyítási teher. A későbbiekben kitérek rá, hogy ez nem teljesen így

van. A magánszemélytől hitelt érdemlő okirati bizonyítást várt el. A 2001. szeptember 11-i terrortámadás következtében megszigorították a pénzmosásról szóló törvényt. 2001-2003 között a magánszemélyek pénzük döntő részét bemutatóra szóló bankbetétben tartották. Ezeket később nevesíteni kellett. Aki jogkövető módon felvette pénzét a bemutatóra szolgáló betétkönyvből, majd ezt az összeget a nevére szóló bankszámlára fizette be, egy vagyonosodási vizsgálatnál kellemetlen meglepetés érte. A bemutatóra szolgáló betétkönyvben lévő pénzre az APEH-NAV azt mondta, hogy adózó nem tudta hitelt érdemlően bizonyítani, hogy az a pénz az övé volt. A vagyonszerzés felállításakor az adóhatóság egy úgynevezett „készpénz-egyenleg” módszert alkalmazott. Ebben a bevétel a készpénzállomány növekedése, a kiadás a készpénzállomány csökkenése. Ennek következtében a saját bankszámlára befizetett készpénzt az APEH-NAV kiadásnak tekintette. Így azok, akik a bemutatóra szolgáló betétben lévő pénzüket saját bankszámlájukon nevesítették, azoknál komoly forráshiány lépett fel. Az adóhatóság azt használta ki, hogy a készpénz bemutatóra szóló értékpapír. Hiába rendelkezik valaki a vizsgált időszak kezdetén akár több millió forint készpénzzel, ezt okirattal az esetek többségében nem tudja alátámasztani. Ezért a vagyonosodási vizsgálatok döntő többségében a vizsgált időszak nyitó készpénz egyenlege nulla forint.

Fel lehet-e előre készülni a vagyonosodási vizsgálatokra?

Sokan állítják magukról, hogy ők tudnak segíteni az előzetes felkészülésben. Ennek ne dőljünk be! Egy konkrét példán keresztül mutatnám be, hogy miért is nem. Például *a magánszemély 2007. januárban vásárolt egy gépkocsit 4 millió forintért, melyet 2008. májusban adott el 3,5 millió forintért, majd 2009. februárban ismét vásárolt egy gépkocsit 3 millió forintért.* A gépkocsi eladást nem kellett bevallani, mert nem keletkezett jövedelme. Fontos tudnunk még, hogy a becslési eljárásban nem jövedelem vizsgálat, hanem bevétel vizsgálat folyik. Nem igaz, hogy az adóhatóság mindent tud, és már a rendelkezésére álló adatok elégségesek a becslési eljárás megindításához. Az adómentes, nem bevallás köteles bevételekről az adóhatóságnak általában nincs tudomása (pl. kapott kölcsön). Ha a példabeli esetben 2007-2009. évre kapunk ellenőrzést, akkor a vagyonszerzésben a 2007 januárjában történt gépkocsi vásárlás 4 millió forint kiadással fog szerepelni, a 2008 májusában 3,5 millió bevételünk fog keletkezni, míg 2009-ben 3 millió kiadásunk. A becslési eljárásból csak akkor tudunk sikeresen kijönni, ha bizonyítani tudjuk, hogy 2007. január 1-én volt 4 millió forint nyitó egyenlegünk. A 2008. májusi ingó (gépkocsi) értékesítés 3,5 millió forint bevétellel fog szerepelni a vagyonszerzésben, a 2009-es gépkocsi vásárlás 3 millió forint kiadás. De mi történik, ha 2008-2009. évekre ellenőriz a NAV? Ez esetben 2008 májusában van 3,5 bevételünk és 2009 februárjában 3 millió kiadás.

Nincs forráshiány. Mi történik vajon, ha csak 2009. évre kapjuk a vizsgálatot? Emlékeztetőül: 2009 februárjában volt 3 milliós kiadásunk. Ez esetben, ha nyilatkozatunkban megjelöljük 2009. évi nyitó összegként a 2008-as gépkocsi eladást 3,5 millió forinttal, akkor kellemetlen meglepetésben lesz részünk. A NAV által felállított vagyonmérleg nulla nyitó összeget fog tartalmazni és 3 milliós forráshiányt állapít meg a 2009. évre. A jegyzőkönyvi indoklás a következő lesz: adózó nem bizonyította hitelt érdemlően, hogy a 2008 májusában rendelkezésére álló 3,5 millió forint, rendelkezésre állt még december 31-én is. Általában csak a vizsgált időszakot megelőző két hónapban bizonyítottan rendelkezésre álló bevételt fogadja el az adóhatóság. A fentiek alapján csak annyiban lehet felkészülni előre egy vagyonosodási vizsgálatra, hogy gondosan megőrizzük okirati bizonyítékainkat. Az érdemi felkészülést akkor lehet megkezdeni, ha megkaptuk az ellenőrzésről szóló értesítést.

Miért lehet veszélyes ügyvédhez fordulni képviselőként vagyonosodási ügyekben.

Az ügyvédek nem adózási szakemberek. Rájuk nem vonatkozik a kötelező továbbképzés keretében a kredit pontgyűjtés sem. Eljárási szempontból az adóügyek nagyon hasonlóak a büntető ügyekhez. Ám míg a büntető ügyeknél elsődleges szerepe a szóban előadott tanúvallomásoknak van, addig az adóügyekben az okirati bizonyításnak van meghatározó szerepe. Adóügyekben semmilyen nyilatkozat nem pótol releváns okirati bizonyítékokat. Az ügyvédek így a büntető ügyekben szerzett ismereteiket nem tudják hatékonyan alkalmazni a vagyonosodási vizsgálatokban. A „csak ülök és mesélek” taktika a legrosszabb, amit el lehet követni egy vagyonosodási vizsgálatnál. Ezért arany szabályként jegyezzük meg: soha nem tegyünk szóbeli nyilatkozatot személyi jövedelemadó ellenőrzés során. Mindig ragaszkodjunk az írásbeli nyilatkozathoz. Ehhez jogunk van.

Pénzforgalmi mérleg felállítása a vagyonosodási vizsgálat során.

Az ellenőrzés során a revizoroknak egy Idősoros (kronologikus) pénzforgalmi mérleget kell felállítaniuk, amelyik a tényleges felmerülése időpontjában tartalmazza a bevételeket és a kiadásokat. A magánszemély pénzeszközeiben beállt változásokat időrendi sorrendben rögzíti. Ennek a pénzforgalmi mérlegnek van jogszabályi háttere. Ennek a személyi jövedelemadó törvény 5. számú mellékletében leírt „pénztárkönyv” modell felel meg. A pénztárkönyv modell megfelel az Sza törvény bevétel fogalmának, a bevétel megszerzés tényleges időpontját veszi figyelembe. Ebben a modellben a készpénz befizetés a saját bankszámlára, illetve a készpénz felvétel a saját bankszámláról vagyonváltással nem jár, úgynevezett „átvezetés”. Ezzel szemben az APEH-NAV által kitalált „készpénz-egyenleg” módszer a saját

bankszámláról felvett készpénzt bevételnek tekinti, míg a saját bankszámlára befizetett készpénzt kiadásnak tekinti. Tehát míg az szja törvény szerinti „átvezetés” vagyonszállással nem jár, addig a „készpénz-egyenleg” módszerben az átvezetés vagyonszállással jár. A két módszer (pénzforgalmi kontra készpénzforgalmi) kölcsönösen kizárja egymást. A „készpénz-egyenleg” módszernek nincsenek jogszabályi alapjai. Az adóhatóság a mai napig egy félresikerült, jogi indoklást mellőző Kúria (korábban Legfelsőbb Bíróság) ítélet indoklásra hivatkozik:

„A felperes kifogásolta továbbá, hogy az adóhatóság a banknál elhelyezett készpénzt kiadásként, a bankból kivett készpénzt bevételként vette szerepeltette és ennek különbözetét forráshiányként számolta el. A Legfelsőbb Bíróság e körben is megállapította, hogy az alperes módszere helytálló volt. A felperes vagyonának része volt az a készpénz, melyet bankban helyezett el, de az ott helyezett pénzből nem fedezhette életvitelének kiadásait, illetve tagi hitel nyújtását. Ilyen célra csak az a pénz állt rendelkezésére, amelyet kivett a bankból és felhasznált.” [Kfv. I. 35.016/2007/7.]

Az érvelés jogi indoklást nem tartalmaz. Teljesen valótlan az az állítás, hogy a bankszámlán elhelyezett pénzből nem lehet életviteli kiadást fedezni. Ma már nagyon sokan a folyószámláról egyenlítik ki például a közüzemi számláikat, ami nyilvánvalóan életviteli kiadás. De életviteli kiadásnak minősül a bankkártyás vásárlás is. Ez az ítéleti indoklás az azt meghozó bírók „írói munkássága részeként” értékelhető csak. Egy ítéletnek jogi indoklást kell tartalmazni. Az Alaptörvény értelmében a jogszabályok mindenkire kötelezőek. A Kúriára is. Kötelező magatartási szabályt csak jogszabály állapíthat meg. Attól, hogy néhány Kúria bíró azt állítja, hogy a folyószámláról nem lehet közüzemi számlát kiegyenlíteni, kártyával vásárolni, attól ez még nem válik jogszabállyá, az adóhatóság nem alkalmazhatja ezt a verbális indoklást kvázi jogszabályként.

Megfelel-e a hatályos jogszabályoknak a NAV készpénz-egyenleg módszere?

Valamennyi adótörvényünk pénzforgalmi szemléletű. A készpénzforgalmi szemlélet egy adóhatósági kitaláció. Nem felel meg az Szja törvény bevétel fogalmának, mert az Szja törvény szerint bevételt bármilyen formában (nem csak készpénz) és csak mástól lehet megszerezni. A készpénzforgalmi szemlélet a bevételeket és a kiadásokat nem a tényleges felmerülésük időpontjában veszi figyelembe. Már a készpénz bankszámlára befizetésekor kiadásként számolja el akkor is, ha a tényleges kiadás csak jóval később történik. Ezzel szemben a bankszámlára utalt bevételt nem a tényleges felmerülése időpontjában számolja el bevételként, hanem a bankszámláról készpénzfelvételkor. Az adóhatóság „készpénz-egyenleg” módszere a bevételeket tényleges időpontjukhoz

képest későbbre, a kiadásokat a tényleges időpontjukhoz képest előbbre hozza, így fiktív forráshiányt generál! Nem valószínűsítheti a törvénynek megfelelő adóalapot az a módszer, amelyik nem felel meg az Sza törvény bevétel fogalmának, a bevételeket kiadásokat nem a tényleges időpontjukban veszi figyelembe, és amelyik szerint a készpénz és számlapénz átvezetés vagyonsvltózással jár. Erre az okleveles adószakértői véleményre egy volt APEH-jogász bíró az ítélet indoklásában a következőket írta: „A készpénz-egyenleg módszer törvényességét azzal az állítással a felperes sikeresen nem cáfolhatta, hogy az adótörvények nem szabályozzák a készpénzforgalmi egyenleget, mivel az **adóhatóság nem volt kötve a törvényben meghatározott módszer alkalmazásához**”. [Fővárosi Bíróság 13.K. 31.099/2009/20.]

Szerencsére ez a bíró már nem bíró. Nem való a bírói karba olyan, aki tagadja a hatályos törvényeket és felmentést ad alkalmazásuk alól az adóhatóságnak. Amikor az adóhatóság a jogszabályhely megjelölése helyett arra hivatkozik, hogy a bíróságok elfogadják módszerét, akkor úgy gondolja, hogy az Alaptörvény (Alkotmány) egyértelmű rendelkezéseit a bíróságok a napi gyakorlatuk során felülírhatják. Felhatalmazást adhatnak a bíróságok a törvényekben foglaltak figyelmen kívül hagyására, megkerülésére? Lehetne a készpénz-egyenleg módszer becslési módszer, ha a törvényi szabályozás ezt megengedné. De jelenleg nem engedik meg. A bírói fejbólintás a törvényességhez kevés. Ennek következtében okleveles adószakértőként, törvénytisztelő állampolgárként a vagyonosodási vizsgálatoknál én csak a hatályos törvényi rendelkezésekből tudok kiindulni.

A vagyonosodási vizsgálatok eljárási szakaszai.

A köznyelv által vagyonosodási vizsgálatoknak elnevezett eljárás nem létezik. Nagyon kevesen ismerik ennek az ellenőrzésnek a pontos jogszabályi alapjait. Ahhoz, hogy jó eséllyel induljunk neki egy becslési eljárásnak, pontosan ismernünk kell a jogszabályi alapokat. A NAV általában jogszabályi alapokat nélkülöző verbális indoklással próbálja megkerülni a jogszabályban foglaltakat. Az egyik ilyen: „vagyonosodási vizsgálatoknál megfordul a bizonyítási teher”. Ez nem igaz. A revizorok emellett úgy gondolják, hogy ezekben az eljárásokban van a legnagyobb mozgásterük. Ismerjük meg a korlátokat. Valójában a személyi jövedelemadó bevallás utólagos vizsgálata alakulhat át becslési eljárássá, amennyiben ennek törvényi feltételei fennállnak. Ennek megfelelően a következő egymástól jól elkülöníthető eljárási szakaszcól beszélhetünk:

- I. Tényállástisztázás, nyilatkozattétel okirati alátámasztással (Art. 97.§)
- II. Becslés feltételeinek vizsgálata (Art. 109.§ (1) bekezdés)
- III. Becslési módszer kidolgozása, becslés. (Art. 108.§ (1) – (2) bekezdés)
- IV. Becsült adóalaptól való eltérés bizonyítása (Art. 109.§ (3) bekezdés)

Ez a négy eljárási szakasz időben követi egymást, egymástól jól elkülönülnek, össze nem moshatóak. Az első háromban a bizonyítási teher az adóhatóságon van. Csak a negyedik szakaszban fordul meg a bizonyítási teher. Nézzük részletesen.

I. Tényállástisztázás, nyilatkozattétel okirati alátámasztással.

Ebben az eljárási szakaszban nem szabad megtagadni a nyilatkozattételt, de csak írásban tegyünk nyilatkozatot. Az adóhatóságnak a bevallási kötelezettség alá nem eső bevételeket és az adómentes bevételeket is vizsgálnia kell. Ezekről hivatalosan nem lehet tudomása, ezért a vagyonosodási vizsgálatok I. szakaszában eljárási szempontból nélkülözhetetlen a magánszemély nyilatkozattételre felhívása. Az ügyfélnek joga van szóban vagy írásban nyilatkozni, vagy a nyilatkozattételt megtagadni. A nyilatkozathoz a magánszemély hitelt érdemlő bizonyítékokat csatolhat. Ez azonban még nem a becsült adóalaptól való eltérés bizonyítása, hiszen az eljárás e szakaszában még nem beszélhetünk becsült adóalapról. Ebben az eljárási szakaszban a bizonyítási teher egyértelműen az adóhatóságon van. Ne keverjük össze a bizonyítási kötelezettséget a nyilatkozat okirati alátámasztásával. A bizonyítatlanság annak terhére esik, akit a bizonyítási kötelezettség terhel. Így a nyilatkozattételei szakaszban benyújtott teljes bizonyítóerejű magánokiratokkal és közokiratokkal szembeni ellenbizonyítási kötelezettség az adóhatóságot terheli. A nyilatkozattételkor ellentétesek a revízió és a magánszemély érdekei: a revízió minél több költséget kíván feltárni, míg az ellenőrzés alá vont magánszemély minél több bevételt. Ezért blódség, ha valaki volt APEH-NAV-os képviselőként azt állítja magáról, hogy egyszerre tart fenn konstruktív kapcsolatot az adóhatósággal és képviseli ügyfele érdekeit. Mivel nyilatkozattételi jogunk és nem kötelezettségünk van, ezért nem vagyunk kötelesek a NAV által összeállított kérdéssorra válaszolnunk. A vagyonosodási vizsgálat – ellentétben a személyi jövedelemadó vizsgálatl – nem jövedelem, hanem bevétel ellenőrzés. Ezért minden olyan bevételünkről tegyünk nyilatkozatot, ami nem járt bevallási kötelezettséggel. Ilyen például, ha olcsóbban adtunk el egy gépkocsit, mint amennyiért vettünk, ingatlan eladás bevételéről nyilatkozunk és ne az abból származó jövedelemről. A kiadásokról nem kell nyilatkoznunk. Ezeket tárja fel a revízió. Ne dolgozzunk helyettük. A magánszemélyeknek a kiadásokról az esetek többségében nem kell iratokat megőrizni. Életviteli kiadásokat ne igazoljunk számlákkal. A jelenlegi gyakorlat szerint, ha a magánszemély a KSH létminimumnál nagyobb összeget jelöl meg életviteli kiadásként, akkor azt elfogadja a NAV, ha kevesebbet, akkor viszont a KSH értékekkel számol. Arról viszony célszerű nyilatkoznunk, hogy hány eltartott van a családban, kik között oszlanak meg az életviteli kiadások. Semmiképpen ne válaszoljunk arra a kérdésre, hogy a bevételünkhöz készpénzben vagy átutalással jutottunk hozzá. Valamennyi

adótörvényünk pénzforgalmi szemléletű. Még egy fontos dolog: az eljárás ezen szakasza az Adózás rendjéről szóló törvényben rögzítettek alapján zajlik. Az adóhatóságot megilleti a szabad bizonyítás, ám a Közigazgatási eljárási törvényben rögzített szabad mérlegelés már nem illeti meg. Ezt az Art. 97.§ (6) bekezdése felülírja: nem bizonyított tény, körülmény, adózó terhére nem értékelhető. A jogszabály szövegében lévő „**becslési eljárás kivételével**” kitétel itt még nem alkalmazható, hiszen becslésről ekkor még nem beszélhetünk. Ezért fontos, hogy ne engedjük, hogy a NAV összemosza az I. eljárási szakaszt a III-IV: eljárási szakasszal.

II. Becslés feltételeinek vizsgálata.

A vagyonosodási vizsgálat II. eljárási szakaszában az adóhatóság először azt vizsgálja, majd bizonyítja, hogy fennállnak a becslés feltételei. Erre általában az ellenőrzést lezáró jegyzőkönyvben kerül sor. Fontos rögzíteni, hogy az eljárás e szakaszában sem fordul még meg a bizonyítási teher. Az még mindig az adóhatóságon van. Azt kell vizsgálnia, hogy a bevallott, és bevallási kötelezettség alá nem eső, de megszerzett jövedelmének együttes összege arányban áll-e az adózó vagyongyarapodásával vagy életvitelére fordított kiadásaival. A törvényben szereplő fogalmak egyértelműen a Személyi jövedelemadó törvény fogalmaira épül. Többek között az Szja tv. 4.§ (2) bekezdésben foglalt bevétel fogalomra. Eszerint bevétel a bármilyen formában (nem csak készpénzben!), más személytől megszerzett bevétel. Ennek megfelelően nem felel meg a törvényi bevétel fogalomnak a saját bankszámláról felvett készpénz, mert azt a felvétel időpontjában nem más személytől szerzi meg a magánszemély. Ha a revízió a „*készpénz-egyenleg*” módszert kívánja alkalmazni becslési módszerként, akkor két vagyommérleget kell felállítani. A becslés feltételeinek fennállása vizsgálatokor ugyanis csak pénzforgalmi mérleget lehet alkalmazni a törvényi szabályozásnak megfelelően. Ennek ellenére az adóhatósági jegyzőkönyvekben, határozatokban a NAV már nem is indokolja, hogy miért alkalmazta a készpénz egyenleg módszert a vagyommérleg felállítás során. Csak annyit írnak indoklasként: a revizoroknak csak a készpénzben felmerülő bevételeket és kiadásokat kell vizsgálniuk. Ha nagyon ki akarnak tenni magukért a revizorok, akkor esetleg odaírják, hogy a bíróságok is elfogadják módszerét, ám jogszabályi hivatkozással nem tudják alátámasztani a készpénz-egyenleg módszer alkalmazását ebben az eljárási szakaszban.

III. Becslési módszer kidolgozása, becslés.

A vagyonosodási vizsgálat III. szakaszában folytatja le az adóhatóság a tényleges becslési eljárást azt követően, hogy pénzforgalmi mérleg felállításával bizonyította, hogy fennállnak a becslés feltételei. Még itt is az adóhatóságot terheli a bizonyítási

kötelezettség. Bizonyítania kell, hogy az általa alkalmazott becslési módszer a **törvényeknek megfelelő**, a valós adó alapját valószínűsíti. Az Sza törvény tartalmaz egy ilyen becslési módszert, ez a pénztárkönyv modell. A törvényben foglalt módszerrel szemben az adóhatóság becslési módszerként kidolgozta a jogszabályi alapok nélküli úgynevezett „készpénz-egyenleg” módszerét. Ennek lényege, hogy a magánszemély készpénz-egyenlegét vizsgálja. A személyi jövedelemadó törvény bevétel fogalmától eltérően a saját bankszámláról felvett készpénzt tekinti valódi bevételnek, míg a saját bankszámlára befizetett összeget kiadásnak tekinti. Az adóhatóság e körben egy Kúria ítéletre hivatkozik, amelyik helyállónak minősítette ezt a módszert. Fontos kiemelni, hogy nem jogszerűnek, hanem helyállónak minősítette. Erre a Kúria indoklásra közigazgatási eljárásban hivatkozni nem lehet, mert jogi indoklást nem tartalmaz. A Kúria indoklása: „*folyószámláról nem lehet életviteli kiadásokat teljesíteni*”, a való élettől elrugaszkodott. Például a közüzemi számlák folyószámláról kiegyenlítése is életviteli kiadásnak minősül, így biztosan hibás ez a Kúria indoklás. De nem ezért nem lehet hivatkozni rá a NAV határozatokban. A határozatok indoklásának tartalmaznia kell, azokat a jogszabályokat, amelyeken a határozat alapul. Így csak olyan bírósági, Kúria-döntésre hivatkozhat a NAV határozataiban, melyek jogszabályra hivatkozó indoklást tartalmaznak.

IV. Becsült adóalaptól való eltérés bizonyítása.

A becsült adóalaptól való eltérést először az ellenőrzést lezáró jegyzőkönyvre tett észrevételben bizonyíthatja a magánszemély. Ám az észrevételben ennek semmi értelme. A jegyzőkönyvre tett észrevételben az első három eljárási szakaszban elkövetett revizori hibákra kell felhívni a figyelmet. Például nem vett figyelembe egy olyan bevételt, amit okirattal támasztottunk alá. Miután az adóhatóság sikeresen bizonyította, hogy fennállnak a becslés feltételei, bizonyította, hogy az általa alkalmazott becslési eljárás valószínűsíti a törvényeknek megfelelő valós adóalapot, akkor valóban megfordul a bizonyítási teher, de csak az eljárás ezen IV. szakaszában. A magánszemély – elsősorban alkotmányos indokokkal – lehetőséget kap az ellenbizonyításra, a becsült adóalaptól való eltérésre. Az ellenbizonyítás azt jelenti, hogy a magánszemély olyan hitelt érdemlő adatokat hoz az adóhatóság tudomására, mely az eljárás I-III. szakaszában nem álltak az adóhatóság rendelkezésére. Élesen meg kell különböztetni tehát az eljárás I. szakaszában a nyilatkozattétel keretében benyújtott teljes bizonyító erejű magánokirat illetve közokirat bizonyító erejét az eljárás IV. szakaszában benyújtottól. Míg az I. szakaszban a bizonyítatlanság az adóhatóság terhére esik, addig a IV. szakaszban a magánszemély terhére esik. A becsült adóalaptól való eltérésre általában a jogorvoslati eljárásban (fellebbezésben) kerül sor. Ha lehet, ne engedjük idáig fajulni az eseményeket. Akkor van esélyünk egy

becslési eljárásban, ha az első három eljárási szakaszban elkövetett adóhatósági jogsértéseket támadjuk, mert ezekben az adóhatóságot terheli a bizonyítás. Ezért rossz tanács az, hogy ne nyilatkozzunk a tényállás tisztázási szakaszban, várjuk meg, mire jut majd a revízió. Gyakori adóhatósági hiba, hogy a másodfokú eljárásban új vagyonmérleget állít fel. Ezzel szembeni ellenbizonyításra már csak egy bírósági eljárásban kerülhet sor. Ez jogsértő, mert a becsült adóalaptól való eltérésre a közigazgatási eljárásban kell lehetőséget adni. Amennyiben a másodfokú adóhatósági eljárásban új vagyonmérleg kerül felállításra, akkor mindenképpen új eljárásra kell kötelezni az elsőfokú adóhatóságot.

A készpénz-egyenleg módszer anomáliái, ellentmondásai.

A készpénz-egyenleg módszer alkalmazása során számos olyan anomália merülhet fel, amelyeket jól fel tudunk használni az eljárás során. Az egyik ilyen a közös rendelkezés a bankszámla felett. Például házastársak, testvérek esetében. Képzeljük el a következő szituációt: a férj 100 ezer forint nettó fizetése a feleségével közös bankszámlájukra érkezik. A feleség veszi fel a 100 ezer forintot a bankszámláról, majd miután nem tudta elkölteni, megkéri férjét, hogy fizesse vissza a bankszámlára. Nézzük ezt a példát pénzforgalmi és készpénzforgalmi szemléletben. Pénzforgalmi szemléletben a férj az Sza törvény szerinti 100 ezer forint bevételhez jutott. Készpénzforgalmi szemléletben a feleség jutott 100 ezer forint bevételhez készpénzfelvétel révén, míg a férjnek 100 ezer forint kiadása keletkezett készpénzforgalmi szemléletben. Ez a megállapítás nyilvánvalóan ellentétes az sza törvénnyel, nem a valós adóalapot valószínűsíti.

Amennyiben a házastársakat egy időben vizsgálta a NAV, akkor számos esetben előfordult, hogy a készpénzforgalmi szemléletben a közös családi „pénztárcában” például a férjnek készpénz többlete, míg a feleségnek készpénzhiánya volt. Ilyen nyilvánvalóan nem fordulhat elő a házastársi vagyontársaság miatt. A NAV sokáig arra hivatkozott, hogy Magyarországon nincs családi adózás. Azóta a Kúria több ítéletében kimondta, hogy házastársak esetében az úgynevezett kiegyenlítéses módszert kell alkalmazni. Az egyik házastárs forrás többlete fedezetet nyújt a másik házastárs forrás hiányára. A házastársak együttes vizsgálata egyéb okokból is indokolt. Korábban az adóhatóság gyakran a „leggyengébb láncszemet” vizsgálta a házastársak között. Egy konkrét ügyben így jutott arra a megállapításra, hogy a boldog házasságban élő gyesen lévő anyuka eltitkolt jövedelemből egészítette ki a gyest a létminimumra, majd később a gyeseből nem fedezhette a férjével közös tulajdonú ingatlan vételárának felét.

A készpénz-egyenleg módszer másik anomáliája a napon belüli egyenleg elszámolása. Egy konkrét ügyben a magánszemély 3 millió készpénzt vett fel egy bankban. Ezzel átsétált a másik számlavezetőjéhez és ott befizette ugyanazon a napon a felvett készpénzt. A revizorok először a készpénz bankszámlára befizetést számolták el, majd csak ezt követően a napon belüli készpénz felvételt. Így a magánszemélynek ezen a napon 3 milliós forráshiánya keletkezett.

A NAV által alkalmazott – jogszabályi alapok nélküli – készpénz-egyenleg módszer lehetővé teszi az adóhatóság számára azt is, hogy „kicselezze” a jogalkotót a végtörlesztésre fordított összeg tekintetében is. Ha a magánszemély például 2010-ben saját bankszámlájára fizetett be egy nagyobb összeget, amit később végtörlesztésre fordított, akkor az egyértelmű jogalkotói szándékkal szemben vagyongyarapodást fog vélelmezni a NAV azon összeggel összefüggésben, amellyel egyező összeget a magánszemély végtörlesztés címén az őt terhelő tartozás kiegyenlítésére használ fel, vagy egyenes ági hozzátartozójának ajándékozik, és azt e hozzátartozója végtörlesztésként használja fel az e hozzátartozót terhelő tartozás kiegyenlítésére. Mivel a készpénz-egyenleg módszer jogszabályi alapok nélküli, ezért a jogalkotó nem tudja törvényileg szabályozni az azzal való visszaélést sem. Erre jó példa a végtörlesztésre fordított összeg vizsgálhatósága.

Néhány szó a képviseletről.

A legnagyobb hibát akkor követjük el, ha olyan képviselőt választunk, aki arra hivatkozik, hogy ő a NAV-nál dolgozott. A másik jel, ami arra utal, hogy rossz képviselőt választottunk, ha arra akarja „rádumálni” az ügyfelét, hogy őszintén nyilatkozzon, minden kérdésre, a költségekre is. Még egyszer: ellentétesek az adóhatóság és az ügyfél érdekei. A revízió minél több költséget, míg az ügyfél minél több bevételt próbál igazolni. Az ügyfélnek nyilatkozattételi joga és nem kötelezettsége van. A képviselő nem képviselheti egyszerre az adóhatóság és ügyfele érdekeit. El kell döntenie, melyik oldalra áll. A volt NAV-os egyszer már döntött. A jelenlegi téves bírósági gyakorlat úgy alakulhatott ki, hogy a NAV-barát képviselők ügyei gyorsan haladtak előre. Ezek jutottak leghamarabb bírósági szakaszba. Ott a NAV-barát képviselő mellett az adóhatóság könnyedén nyerte meg a pereket. Ma már vért kell izzadni, mert mind a NAV, mind a bíróságok kialakult bírósági, Kúria gyakorlatra hivatkoznak. Némi reménysugarat jelent, hogy megalakult a Kúrián egy joglemező csoport, amelyik a vagyonosodási vizsgálatokat elemzi. A vagyonosodási vizsgálatok adószakmai háttéréről pont azért írok, hogy azok a képviselők, akik az ügyfelek érdekét helyezik előtérbe, azok kellő elméleti alapok birtokában képviselhesék ügyfeleiket. Az ügyfeleket az adóhatóság előtt leghatékonyabban a

legmagasabb adózási végzettséggel rendelkező okleveles adószakértő tudja képviselni.

A jelenlegi új NAV gyakorlat: szabálytalan nyilatkozatkérés, az eljárás szünetelésének jogszerűtlen korlátozása.

A NAV az „Az egyes adókötelezettségek ellenőrzése” eljárást úgy tekinti, hogy ennek keretében neki mindent szabad. Ez az ellenőrzési típus azonban elsősorban egy formai ellenőrzés. Nem helyettesítheti a nyilatkozat tételt. Újabban a NAV ezzel az eljárási formával kezdi a vagyonosodási vizsgálatokat, illetve ezt használja más adózóra történő nyilatkozattételre. Aranyszabály: senki ne nyilatkozzon ezen eljárás keretében! Ebben az ellenőrzési formában az adóhatóság nem állapíthat meg adóhiányt. Nem vizsgálhatja a nem bevallásköteles bevételeket.

Korábban a vagyonosodási vizsgálatról úgy szereztek tudomást a magánszemélyek, hogy a személyi jövedelemadó bevallás utólagos vizsgálata ellenőrzésről szóló értesítés mellé megkapták a vagyonosodási kérdőívet is. Ezzel később szakított a NAV és előzetesen nem küldte ki a kérdőívet. A „kiválasztottak” gyanútlanul elmentek ezekre az ellenőrzésekre. A revizorok ekkor rohanták le 20-30 kérdéssel őket, mely során 3-5 évre visszamenőleg kellett volna emlékezniük bevételeikre. De ha emlékeztek, akkor sem jártak jól. Szóban elmondták, honnan volt forrásuk ingatlan vásárlásra, autóvásárlásra, tagi hitelnyújtásra. Megnyugodva tértek haza, de később a jegyzőkönyvben azzal szembesültek, hogy a revizorok nem fogadták el a szóbeli nyilatkozatot azzal az indoklással, hogy „*adózó nem bizonyította hitelt érdemlően hogy...*”. Az adóellenőrzések során ugyanis az okirati bizonyításnak van elsődleges szerepe. Semmilyen szóbeli nyilatkozat nem pótol releváns okirati bizonyítékokat.

A legújabb divat még rémisztőbb: egyes adókötelezettségek ellenőrzése eljáráson belül nyomják a magánszemélyek orra alá a vagyonosodási kérdőívet. Ennek is meg van az oka. A magánszemély adózó jogosítványai közé tartozik, hogy ha adózói jogai gyakorlásában akadályozott, akkor egy alkalommal az akadály megszűnéséig, de legfeljebb 60 napig kérhetik az eljárás szünetelését. Ezzel a jogosítványukkal viszont nem élhetnek az egyes adókötelezettség ellenőrzésére irányuló ellenőrzés keretében, csak a bevallás utólagos vizsgálata ellenőrzés során. Ezt az adózói jogosítványt próbálja megkerülni a NAV azzal, hogy a nyilatkozattételt egy olyan eljárás kereteiben próbálja lebonyolítani, amelyekben még nem illeti meg az adózót ez a lehetőség. Ezért állítom határozottan, hogy ügyfélként meg kell tagadni a nyilatkozattételt az egyes adókötelezettségek ellenőrzésére irányuló eljárásban. De még a bevallás utólagos ellenőrzése lejárásban is megsérti az adóhatóság a törvényben foglaltakat. Az eljárás szünetelésére irányuló kérést kérelemként bírálja el. A törvény szövege viszont nem

azt tartalmazza, hogy adózó „kérelmezheti”, hanem hogy „kérheti”. Így az adóhatóságnak csak tudomásulvételi lehetősége van. Ezen adózási jogosítvány korlátozásával is azt akarja elérni, hogy ne legyen idő az okirati bizonyítékok beszerzésére.

Összefoglalva: ha értesítést kapunk ellenőrzési eljárásról az adóhatóságtól, akkor először nézzük meg, hogy milyen ellenőrzési formát jelölt meg az értesítés illetve a megbízólevél. Ha egyes adókötelezettségek ellenőrzését, akkor a kötelezően megőrzendő iratokat be kell mutatnunk az adóhatóságnak, például M30-as kifizetői igazolások, de semmiképpen se nyilatkozunk. Ne dőljünk be a fenyegetésnek: „a nyilatkozattétel megtagadásával megsérti az adózó az együttműködési kötelezettségét”. Az együttműködési kötelezettségének azzal tesz eleget az adózó, hogy a megjelölt időpontban megjelenik az adóhatóság hivatali helyiségében. Nem minősül az együttműködési kötelezettség megsértésének, ha valaki a törvényben biztosított nyilatkozattétel megtagadási jogával él.

Sokkal nagyobb mozgástere van egy magánszemélynek egy vagyonosodási vizsgálat során, ha az adóigazgatási eljárás kérdéseiben jártas adózási szakemberhez (elsősorban okleveles adószakértő) fordul. Ilyen esetben izzadhat a revizor.

Angyal József okleveles adószakértő +36/209-429-386 www.angyalado.hu